

در درس قبل با مفاهیم پول و تورم و محاسبه نرخ تورم، رابطه تورم با پول، تأثیر تورم بر کسب و کارهای اقتصادی و اینکه چرا تورم یک آسیب و تهدید اقتصادی است، آشنا شدیم.

چگونه می توان شرکتهای کسب و کار را در برابر مشکلاتی نظیر رکود، بیکاری، تورم و تحریم یاری کرد؟ - چه الگویی در تجارت خارجی، اقتصاد کشور ما را قوی می کند و به رونق و پیشرفت می رساند؟ - اصول یک اقتصاد مقاوم و نجات بخش اقتصاد چیست؟ در چه حوزه هایی باید توانمند شویم؟ راه های مقابله با تحریم ها با توجه به توان داخلی کدام اند؟

با وجود ارتباطات گسترده ای که میان کشورهای جهان وجود دارد، همچنان اختلاف ها، تهدیدها، تحریم ها و دشمنی ها پابرجاست. برخی کشورها زیر ستم کشورهای دیگرند و اقتصاد آنها با مشکلات فراوانی روبه روست. واقعیت آن است که کشورهای مختلف جهان و دولت های آنها، با وجود روابط اقتصادی پیچیده، هنگام حضور در روابط جهانی، تنها نگران منافع ملی خود نیز هستند. برخی کشورها حاضر نیستند کشورهای دیگر پیشرفت کنند و دوست دارند، خودشان تنها قدرتمند جهان باشند.

کشورهای دیگر نیز یا باید در مقابل خواسته آنها سر تسلیم فرود آورند و به مزرعه ای از گاوهای شیرده تبدیل شوند یا باید از شرافت و استقلال ملی و دینی خود دفاع کنند و در برابر زیاده خواهی ها بایستند. البته نگه داشتن این استقلال ملی و دینی بدون هزینه نیست. انواع تحریم های اقتصادی، سنگ اندازی ها و دشمنی ها، بیشتر و بیشتر خواهد شد. با این حال کشوری که نخواهد زیر بار بیگانگان برود، راه های قوی شدن را نیز فرا خواهد گرفت.

گروه آموزشی عصر

مسیر تاریخی اقتصاد ایران:

*- ایران به دلیل وسعت و پهناوری جغرافیایی، برخورداری از منابع طبیعی و قرار گرفتن در چهار راه بین المللی، از دوران باستان جایگاه ویژه ای در اقتصاد جهان داشته است.

- پهناوری مرزهای ایران باستان، جاده ابریشم و تجارت با چین و امپراتوری روم، از اهمیت و بزرگی اقتصاد ایران در آن دوران حکایت می کند.

*- طی هفت قرن دوران شکوفایی تمدن اسلامی، جلوه هایی از پیشرفت اندیشه اقتصادی، تأمین مالی مراکز علمی، عمران و آبادانی، تجهیز زیر ساخت ها و موقوفات را می توان در اقتصاد ایران و جهان اسلام

- احکام اقتصادی اسلام پایه قواعد و مقررات اقتصادهای موفق آسیای میانه، آسیای غربی و جنوب غربی، شمال آفریقا و حتی جنوب اروپا قرار گرفت.

*- رونق و آبادانی اقتصاد ایران را تا اواسط حکومت صفویه می توان از زیربناها و عمران بندرها، بازارها، مدارس علمی، کاروان سراها، مساجد باقی مانده و فعالیت های خیریه درک کرد. در نیمه اول حکومت صفویه، علاوه بر یکپارچگی سیاسی، اقتصاد یکپارچه و مستقلی شکل گرفت که با سایر لایه های دینی، اجتماعی و فرهنگی کشور هماهنگی داشت.

*- اما در دوره پایانی حکومت صفویه، اقتصاد ایران به تدریج رو به ضعف نهاد. این وضعیت با تغییر و تحول سریع در اروپا و شکل گیری قدرت های بزرگ در آن قاره مصادف بود.

- دولت های اروپایی با تجهیز ناوگان خود به رقابت شدید نظامی و تجاری با یکدیگر و استعمار کشورهای دیگر پرداختند. این رقابت و همچنین استعمار کشورهای دیگر، موجب تسریع جریان توسعه این کشورها شد. آنها از یک سو با چنگ انداختن بر دارایی های سایر ملت های جهان به ثروت اندوزی پرداختند و از سوی دیگر در رقابت با یکدیگر به نوسازی سریع صنایع و تولیدات خود اقدام کردند.

*- در دوران قاجار، ایران فرصت طلایی خود را برای جبران کاستی ها، از دست داد. تلاش حاکمان صرف تحکیم پایه های حکومت خود، افزودن بر خزانه از طریق غارت دسترنج مردم، اعطای امتیازات به وابستگان و خادمان خود، تأمین هزینه های گزاف دربار، سفرهای خارجی و تجملات می شد. ازدست دادن بخش های مهمی از سرزمین و منابع ایران، هزینه های شکست در جنگ، عهدنامه های ننگین و مبالغه جرمه های گزاف آنها، بی توجهی به سرمایه های انسانی و اجتماعی، سیاست های رکودی و انقباضی، نبود برنامه ریزی و قانون گذاری اقتصادی، اعطای امتیازها به شرکت ها و کشورهای استعماری، تأسیس بانک های روسی و انگلیسی و سیل ورود کالاهای خارجی، آسیب های زیادی را بر اقتصاد ایران وارد کرد. -اقدامات محدود مذهبی و ملی، مثل تأسیس دارالفنون و برقراری نظم مالی و اداری توسط امیرکبیر، تأسیس شرکت اسلامی و تحریم کالاهای خارجی توسط علمای اصفهان، تحریم تنباکو و لغو قرارداد رژی و بیانیه هایی در حمایت از تولید ملی، متأسفانه چندان اثر بخش نبود.

*- ویژگی اقتصاد ایران در دوران پهلوی:

- روند افول اقتصاد ایران با حکومت رضاخان و تشکیل سلسله پهلوی ادامه یافت. ویژگی عمده این دوره، جدا شدن اقتصاد ایران از ابعاد هویتی، فرهنگی، اجتماعی، تاریخی و دینی خود بود. اقتصاد ایران به جای تکیه بر پایه های بومی و درون زای داخلی و ملی خود، به بیرون از مرزها و قدرت های بزرگ متکی شد.

-حتی ایجاد زمینه ای قانونی (مثل قانون تجارت و تعاونی ها) و زیر ساخت های موصلاتی (مانند راه آهن)، گسترش مدارس و دانشگاه ها و بهبود نسبی بهداشت هم نتوانست اقتصاد ایران را از **ضعف ساختاری و هویتی** برهاند.

-تعدی حکومت پهلوی بر موقوفات و مالکیت های خصوصی و عمومی، **واگذاری منابع نفتی و معدنی به بیگانگان** و اجرای برنامه هایی موسوم به **انقلاب سفید**، که آخرین صدمه را به کشاورزی و اقتصاد روستایی زد، بر بیماری های اقتصاد ایران افزود.

-**نوسازی و توسعه ایران** در این زمان **به صورتی ظاهری و سطحی و با صنایع مونتاژ** انجام می شد و **درآمدهای نفتی** هم با تبدیل ایران به بازار مصرفی کالاهای کشورهای صنعتی و غفلت از اقتصاد مردمی، بر مشکلات اقتصاد ایران افزود.

-در این دوران، **دولت حضوری گسترده در عرصه اقتصاد کشور داشت** و توانست سازمان و تشکیلات خود را نو سازی کند و شکل جدیدتری به خود بگیرد؛ درعین حال، **نظام نوینی در مالیات ستانی و بودجه بندی کشور** پدید آمد و **برخی شاخص های اقتصادی، اجتماعی و انسانی بهبود یافت**. از سوی دیگر **در نتیجه افزایش درآمدهای نفتی، قدرت اقتصادی دولت افزایش یافت**.

-در این زمان، دولت با هدف ایجاد توسعه نمایشی به اجرای طرح های عمرانی متعدد در کشور پرداخت و به این ترتیب، بخشی از درآمدهای نفتی کشور، صرف ساخت و ساز شد. کارخانه ها و مؤسسات شکل گرفت و دولت به عنوان کارفرمای بزرگ در عرصه اقتصاد مطرح شد. **ساختارهای اساسی اقتصاد کشور نیز زیر سلطه و برنامه ریزی بیگانگان** قرار گرفت.

*-**با پیروزی انقلاب اسلامی**، مردم روی پای خودشان ایستادند و خواستار استقلال و آزادی کشورشان شدند. -**میشل فوکو**، متفکر شهیر فرانسوی و نویسنده کتاب «**ایران، روح یک جهان بی روح**» می گوید: این رویداد انقلابی اراده ای جمعی را نمایان می کند. ما در سرتاسر ایران با اراده جمعی یک ملت برخورد کردیم. -**در بخش اقتصادی قانون اساسی**، بر آموزه هایی همچون **اقتصاد مردمی، نفی سلطه بیگانگان و استقلال اقتصادی**، حقوق اقتصادی شهروندان و عدالت اقتصادی تأکید شده است.

اقتصاد مقاومتی و استقلال اقتصادی:

- واکنش کشورها در شرایط سخت پیش بینی نشده، به **قدرتمند بودن آنها** بستگی دارد. -برای عبور از مشکلات اقتصادی و آسیب هایی که در دوران کنونی، اقتصاد ملی ما را تهدید می کند، **مقاوم سازی اقتصاد و مصونیت بخشی به آن** در برابر فشارها و تکانه های خارجی، **ضروری** است.

- اقتصاددانان با اصطلاحاتی مانند «ثبات اقتصادی»، «استحکام اقتصادی»، «تاب آوری اقتصاد» و «پایداری»، بر **مقاوم سازی اقتصادی** تأکید می کنند.

- **مقاوم سازی اقتصادی** به معنای آن است که مجموع نیروهای مولد، شرکت ها، مؤسسات تولیدی و خدماتی یک کشور، روی پای خود بایستند تا بتوانند در صورت به وجود آمدن بحران، تمامی نیازهای اساسی و حیاتی شان را خودشان تولید و تأمین کنند و وابسته به بیگانگان نباشند.

- **اقتصاد مقاوم**، محصول خودباوری، تلاش و مجاهدت همه جانبه و فراگیر مردمان سخت کوشی است که حاضر نیستند زیر سایه بیگانگان زندگی کنند و به آنان وابسته باشند.

- **اقتصاد مقاومتی**، اقتصادی است پیشرفته، مردمی و دانش بنیان که در برابر تهدیدات و تکان های داخلی و خارجی، آسیب ناپذیر است و با اتکای به قابلیت ها و ظرفیت های داخلی و استفاده از فرصت های بیرونی، نیازها و مشکلات اقتصادی را رفع می کند و با تحریم ها و تهدیدات دشمنان، به زانو در نمی آید و متوقف نمی شود.

- وابسته نبودن اقتصاد ملی به اقتصادهای بیگانه را می توان با نام **استقلال اقتصادی شناخت**.

- استقلال اقتصادی به معنای **قطع ارتباط با کشورهای دیگر نیست** و هر کشوری برای پیشرفت، به تعامل منطقی با کشورهای دیگر نیاز دارد. مهم آن است که این تعامل، **مقتدرانه و از روی تدبیر** باشد.

تحلیل کنید: از نظر شما مهم ترین راه های مقابله با تحریم های اقتصادی و زمینه سازی برای رونق کسب و کارهای اقتصادی کشور چیست؟

۱) درون زایی (۲) برون گرایی و گسترش ارتباطات (۳) کاهش اتکای بودجه و تراز تجاری به درآمدهای نفتی (۴) اقتصاد مردمی (۵) اقتصاد دانش بنیان (۶) مدیریت مصرف و بهره وری حداکثری (۷) توزیع عادلانه ثروت و درآمد (۸) مقاوم سازی در برابر فشارها و تهدیدات

گروه آموزشی عصر

- **بیشتر بدانیم - غارت و قحطی!**

یکی از ابزارهای دولت های غربی برای این استثمار و غارت، تأسیس و تقویت شرکت های بزرگ چند ملیتی است. یکی از این نمونه ها، شرکت انگلیسی - هلندی هند شرقی است. گزارش زیر از کتاب نگاهی به تاریخ جهان، اثر جواهر لعل نهرو انتخاب شده است: موقعیت انگلیسیان در شمال هند به صورتی بود که قدرت و ثروت را در دست داشتند، بدون آنکه هیچ مسئولیتی را قبول کنند. بازرگانان ماجراجوی کمپانی هند شرقی هیچ حد و فاصله ای میان بازرگانی قانونی و بازرگانی غیرمجاز غارت و چپاول واقعی قائل نمی شدند. عدم امنیت سیاسی و آشوب ها و آشفتگی ها و کمی باران و سیاست غارتگرانه انگلستان همه باهم سبب شدند که در سال ۱۷۷۰ قحطی عظیمی در بنگال و بیهار روی داد. گفته می شود که بیش از یک سوم

www.my-dars.ir

اهالی این نواحی نابود و تلف شدند. این منظره رقت انگیز و مهیب را در نظر مجسم کنید که چگونه میلیون ها نفر از مردم آرام آرام و بر اثر گر سنگی می مردند. تمامی این منطقه وسیع از مردم خالی شد؛ جنگل ها روییدند و دهکده های مزروعی و مزارع کشاورزی را در خود بلعیدند. هیچ کس، هیچ کاری برای کمک به گرسنگان و قحطی زدگان نمی کرد. کمپانی هند شرقی قدرت و امکان داشت؛ اما آنها هیچ مسئولیت و تمایلی در خود احساس نمی کردند. وظیفه اصلی آنها به دست آوردن پول و جمع آوری درآمد بود و این کار را که به نفع جیب خودشان بود، با دقت و مراقبت بسیار انجام می دادند. بسیار جالب است که در گزارش رسمی کمپانی گفته می شود با وجود قحطی شدید و با وجود آنکه بیش از یک سوم مردم تلف شدند، آنها رقم درآمد و عایدات معمولی را از آنان که زنده بودند، گرفتند. غیرممکن است که بتوان تصور و درک کرد که این جمع آوری اجباری پول و درآمد از مردم قحطی زده و مصیبت کشیده ای که از چنگال قحطی جسته بودند، چقدر ظالمانه و غیرانسانی بوده است.

مشابه همین شرایط در زمان جنگ جهانی اول برای کشور خودمان نیز روی داده بود. نویسنده کتاب قحطی بزرگ (نسل کشی ایرانیان در جنگ جهانی اول)، در ضمن پژوهش خود اخبار و گزارش های دست اول و رقت انگیزی از نتایج حضور نیروهای نظامی بیگانه و عملیات و اقدامات آنان در ایران ارائه داده است؛ اقداماتی که با «جنایت جنگی علیه غیرنظامیان» همسان و برابر بوده است. او نشان داده است که چگونه نیروهای انگلستان، در حالی که مردم یک شهر از گر سنگی به جان آمده بودند، آذوقه ای را که از شکم گرسنه همان مردم زده بودند، به هنگام عقب نشینی از برابر نیروهای عثمانی برای آنکه به دست حریف نیفتد، یک جا از میان بردند؛ و نیز چگونه ارتش انگلستان برای تدارک آذوقه مورد نیاز نفرات خود در ایران، به جای وارد کردن آذوقه از هندوستان، به لطایف الحیل اقدام به جمع آوری و خرید گندم و جو و سایر مایحتاج مردم گرسنه و قحطی زده ایران می کند تا در ناوگان دریایی انگلستان جای خالی بیشتری برای ترابری نظامی ارتش انگلستان باقی بماند؛ زیرا وارد کردن گندم از هندوستان، مستلزم حمل آن با کشتی گو با دیپلمات آمریکایی از است؛ و نیز چگونه ژنرال انگلیسی مسئول تدارک آذوقه در گفت و این «زرنگی» به خود می بالد (نگاه کنید به کتاب قحطی بزرگ (نسل کشی ایرانیان در جنگ جهانی اول)؛ محمدقلی مجد، ترجمه محمد کریمی؛ مؤسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی).